

املاى شيرين

راهكارهاى عملى رفع غلطهاى املايى

دانش آموزان دبستانى

به تاه خدا

سخن اول، رکن آخر:

نوشتن، آفرین رکن از ارکان زبان آموزی است که معمولاً کودک، آموختن آن را در مدرسه و با ورود به کلاس اول دبستان، آغاز می‌کند؛ هرچند پیش‌زمینه‌های فراگیری این مهارت از همان فردسالی و همزمان با سایر مهارت‌های زبانی، در حال شکل‌گیری هستند.

توانایی درست نوشتن کلمات، در همه زبان‌ها اهمیت دارد و انتظار می‌رود که کودکان، همان‌گونه که صمیت کردن به آن زبان را آموخته‌اند، درست‌نویسی زبان مادری خود را نیز بیاموزند.

به همین جهت در آموزش خواندن و نوشتن همه زبان‌ها، درسی شبیه املا یا همان دیکته و یا هجی کردن وجود دارد، که به آموزش و سنجش دانش-آموزان در یادگیری درست‌نویسی کلمات می‌پردازد.

Doranetalayi.ir

درسی با سنجش غیرمنصفانه:

متأسفانه از گذشته تصورات و باورهای غلطی درباره این درس و سنجش این مهارت در دانش‌آموزان، وجود داشته است.

به نظر من یکی از بدترین اشکال نمره‌دهی یا سنجش، در این درس یا بهتر بگوییم در این آزمون، اتفاق می‌افتد.

بیاید با یک مثال این موضوع را باز کنیم:

قبول دارید که اگر شما در کاری بازدهی بالای ۹۰٪ داشته باشید، یعنی به فوبی از عهده آن کار برآمده‌اید و احتمالاً از دید دیگران هم، تأیید و تشویق می‌شوید؟ حالا ببینیم در زمینه املا اوضاع چگونه است؟ فرض کنید که شما یک املاي هزار کلمه‌ای نوشته‌اید، حال اگر شما در این متن هزار کلمه‌ای، بیست کلمه را غلط بنویسید، باز هم ۹۸٪ کلمات را درست نوشته‌اید و این به طور منطقی یعنی یک عملکرد فوب و قابل قبول.

مالا فرض کنید که هر کلمه‌ی غلط، یک امتیاز منفی داشته باشد، شما با این عملکرد (یعنی بیست کلمه غلط) نمره صفر می‌گیرید! جالب نیست؟! بازدهی شما ۹۸٪ درصد و نمره‌تان صفر خواهد بود!
و این نمره صفر، این پیغام را به مغز شما مخابره می‌کند:
« عملکرد افتضاح بود! »
در اینجا برای هیچکس مهم نیست که شما ۹۸۰ کلمه را درست نوشته‌اید و بازدهی کارتان ۹۸٪ بوده است، چیزی که مهم است این است: « شما صفر گرفته‌اید! »

(امتئالاً فیلی‌ها با خواندن این مطلب می‌گویند، نمره برداشته شده و کسی دیگر صفر نمی‌گیرد! به نظر من که نمره همچنان وجود دارد...

فقط با کمی دقت در کاربرد عبارت‌های توصیفی و نمونه بازفوردادن آموزگاران به عملکرد دانش‌آموزان و همچنین عکس‌العمل والدین به این عبارت‌ها و متی برداشت‌ها و احساسات ایجاد شده در خود کودکان، به راحتی متوجه می‌شویم که فقط تعدادی عبارت، جایگزین تعدادی عدد شده است. بله ما دیگر نمره عددی نداریم ولی در عوض نمراتی داریم از جنس کلمات و عبارت‌ها)

در شیوه رایج در مدارس ما، متی اگر صفر نگیرید، کمترین اتفاقی که پس از ارائه املاهای هزار کلمه‌ای با بیست غلط، برایتان می‌افتد، این است:

شما برگه املایتان را از آموزگارتان تمویل می‌گیرید، درحالی‌که زیر بیست تا از کلمات آن، قطوط قرمز پررنگ کشیده شده است و امتئالاً در پایان هم، یک نصیحت افلاقی مانند: بیشتر دقت کن، بیشتر تمرین کن، چرا مواست را جمع نکردی، از تو انتظار نداشتم! و ... نوشته شده است.

توضیح و دلیل و مثال در زمینه نقاط ضعف سیستم آموزش سنتی، به ویژه در این درس، بسیار زیاد است و باید بدانیم که سیستم سنتی با تخییر نگرش افراد تخییر می‌کند، نه صرفاً تخییر در جزئیاتی مانند جایگزینی اعداد با عبارت‌ها.

در هر صورت، برای پرداختن به هدف اصلی این مطلب، به همین مثال بسنده می‌کنم و معتقدم برای کسی که از ذهن و نگرشی باز و نگاهی متفاوت به مسائل و موضوعات برخوردار بوده و به دنبال بهبود و

تغییر در باورهای نادرست یا متعصبانه دیرین و پیش رفتن به سوی آینده‌ای بهتر و یافتن شیوه‌های درست‌تر تفکر باشد، همین یک تلنگر کافی است.

البته توجه داشته باشید که این توضیحات، به هیچ وجه، به معنای بی‌اهمیت بودن درس املا نیست؛ اتفاقاً مسئله درست‌نویسی کلمات، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است؛ اما برای آموزش آن و یا برطرف نمودن اشکالات املایی دانش‌آموزان، باید به دنبال پیدا کردن بهترین و کوتاه‌ترین مسیر ممکن باشیم تا هم یادگیری برای دانش‌آموزان، ساده و لذت‌بخش باشد و هم آموزش، بهانه‌ای برای آسیب رساندن به اعتماد به نفس دانش‌آموزان یا لطمه به شخصیت آن‌ها نگردد.

شیوه رایج:

هر چند، در سال‌های اخیر تلاش‌هایی در جهت بهبود روش‌های آموزش و سنجش، در این درس صورت گرفته است، اما به طور کلی در نگرش مرسوم، دو باور غلط در رابطه با این درس شایع است:

۱_ املا، بیشتر آزمونی است برای سنجش میزان یادگیری، نه تلاشی برای آموزش مهارت درست نوشتن.
۲_ فارغ از علت بروز اشکالات املایی، راه‌های پیشنهادی برای رفع این مشکلات، از گذشته تا همین امروز، شیوه‌هایی هستند که معمولاً مبتنی بر تکرار و تمرین، رونویسی و املاگویی هستند، نه پیدا کردن ریشه‌های اصلی بروز مشکل و ارائه راهکار متناسب با آن.

نکته:

در سال‌های اخیر، روش‌های جدیدی مانند املای سفره‌ای، املای بادکنکی، املای فورشیدی، املای با آب و... توصیه شده و در بین آموزگاران رواج یافته‌اند. باید توجه داشت که این روش‌ها نیز، فقط نقش برانگیزاننده‌ای را بازی می‌کنند تا علاقه کودکان را باز هم به نوشتن و نوشتن و نوشتن، بیشتر مفاظ کنند. در واقع این شیوه‌ها نیز با وجود جذابیت ظاهری بیشتر برای کودکان، در اصل از همان نگرش سنتی، یعنی «هر چه بیشتر بنویسی بیشتر یاد می‌گیری»، نشأت گرفته‌اند.

هر چند این نوع از راه حل‌ها، شاید برای رفع گروهی از اشکلات املائی (مثلاً غلط‌های مربوط به حافظه تصویری) و ایجاد علاقه در دانش‌آموزانی با سطح معمولی تا مدودی کارساز باشند، اما برای بفش بزرگی از اشتباهات املائی و برای گروهی از دانش‌آموزان، نه تنها بی‌اثر که حتی ممکن است سبب ایجاد بی-علاقگی و از بین رفتن انگیزه یادگیری، بر اثر تمرین‌ها، رونویسی‌ها و املاگویی‌های مکرر و عدم کسب نتیجه دلفواه شوند و یا تمرکز اصلی دانش‌آموزان مشکل‌دار و ضعیف‌تر را به جای توجه به اصل درست نوشتن کلمات، به جنبه بازی‌گونه خود جلب نمایند و آن‌ها را دچار مواس‌پرتی بیشتر نماید. بنابراین، نباید تصور کنیم که چنین شیوه‌هایی می‌توانند سبب رفع مشکلات املائی در دانش‌آموزان شوند.

آشنایی اندک با اصول درست‌نویسی و شناخت ملزومات ذهنی و جسمی این مهارت، کمک می‌کند تا در برافورد با دانش‌آموزان، شیوه‌های مناسب‌تری اتخاذ نموده و یا برای رفع اشتباهات املائی کودکان، روش‌هایی ساده‌تر و موثرتر برگزینیم.

به عنوان مثال، اگر ریشه اشکالات املائی دانش‌آموزی، نقص در توجه و دقت و یا ضعف در مهارت ادراک شنیداری باشد، املاگویی مکرر و منظم، بهبود، یا دست‌کم بهبود پایداری، در عملکرد او ایجاد نخواهد کرد.

در چنین مواردی، لازم است با شناسایی ریشه‌های اصلی مشکل، اقداماتی مؤثرتر در جهت رفع آن اشتباهات و پیشگیری از بروز مجدد آن‌ها به شکلی ماندگارتر انجام دهیم.

برمبنای همین نگرش، هدف از تهیه این کتابچه الکترونیک، بیان فواصل مفید، از نکات اصلی و مهم مهارت درست‌نویسی، ملزومات ذهنی و جسمی پیش‌نیاز آن و معرفی روش‌های مؤثر برای برطرف کردن اشتباهات رایج املائی دانش‌آموزان دبستانی است.

درست‌نویسی:

یکی از مهم‌ترین جنبه‌های یادگیری مهارت نوشتن، این است که دانش‌آموز، پس از یادگیری اصول اولیه و قواعد زبان نوشتاری، بتواند کلماتی را که به ذهنش می‌رسد و یا می‌شنود، بر اساس قواعدی که آموخته است، بنویسد و همین اهمیت و نیاز، سبب ایجاد درسی به نام املا در مدرسه شده است.

اما دانش‌آموز، برای یادگیری این مهارت، چه نیازهایی دارد و چه مراحلی را در یادگیری طی می‌کند؟

مهارت‌های مورد نیاز برای درست‌نویسی:

از آنجایی که زبان‌های مختلف، ویژگی‌ها و دستورالعمل‌های متفاوتی دارند، دانش‌آموزان برای کسب توانایی درست‌نویسی، بسته به زبانی که می‌آموزند، به مهارت‌های متفاوتی احتیاج دارند. بعضی زبان‌ها، دستورالعمل‌ها و قواعد نوشتاری ساده‌تری دارند و بعضی‌ها پیچیده‌تر، بعضی‌ها بیشتر تابع قوانین هستند و بعضی‌ها کمتر.

و یا به عنوان مثال، مهارتی مانند حافظه‌ی تصویری با وجود اینکه برای یادگیری خواندن و نوشتن در همه زبان‌ها کاربرد دارد، اما در زبانی مانند فارسی و در یادگیری گروهی از کلمات، اهمیت بیشتری دارد، تا یادگیری همان کلمات در زبان عربی. (در ادامه، بیشتر توضیح داده می‌شود).

یادگیری قواعد نوشتاری زبان فارسی:

در گام اول، دانش‌آموزان لازم است که شکل نشانه‌ها و مروف الفبای زبان فارسی و صورت‌های مختلف هر مرف را، اگر وجود داشته باشند، بشناسند. اما از آنجایی که کلمات در زبان فارسی، از اتصال مروف مختلف به یکدیگر ساخته می‌شوند، در گام بعد از شناخت شکل تصویری مروف الفبا، دانش‌آموز بایستی قاعده ترکیب این مروف به یکدیگر را متوجه شده و شکل مروف در جایگاه‌های مختلف و نوع اتصال آن‌ها به سایر مروف و نشانه‌ها را نیز فراگیرد.

نکته:

در کتاب جدید فارسی اول دبستان، عبارت «نشانه‌های فارسی» به جای «مروف الفبا» استفاده شده است و علاوه بر اینکه یک واژه فارسی است، معنای گسترده‌تری نسبت به «مروف الفبا» دارد. زبان فارسی ۳۲ مرف الفبا دارد، در حالی که تعداد نشانه‌ها و علائمی که برای نوشتن از آن‌ها استفاده می‌کنیم، بیش از این تعداد است و بعضی از آن‌ها نام مشخصی در بین مروف الفبا ندارند. به عنوان مثال (و) در مروف الفبا واو نام دارد، اما همین نشانه در برخی از کلمات، برای صدای (او، مانند موش) و در بعضی واژه‌ها برای صدای (ا، مانند خورشید) نیز به کار برده می‌شود. ولی برای این دو شکل کاربرد، نام واو مناسب نیست و (او) و (ا) نیز از مروف الفبا به مساب نمی‌آیند و یا مرف الف، ممکن است با صدای آ آ آ آ به کار رود.

بنابراین به کار بردن اصطلاح نشانه به جای مرف الفبا، معنای کامل‌تر و دقیق‌تری خواهد داشت و به همین سبب، هر یک از این صورت‌های نوشتاری، به عنوان یک نشانه، در کتاب فارسی اول دبستان معرفی شده‌اند.

گام اول:

شناخت نشانه‌های الفبایی و قاعده ترکیب

به طور کلی دو روش برای آموزش الفبای زبان به کودکان وجود دارد. روش اول که قدمتی طولانی در آموزش کودکان، در اغلب زبان‌ها دارد، شیوه آموزش جزء به کل نام دارد. برای آموزش زبان فارسی به این شیوه، ابتدا تک تک حروف الفبا به کودک آموزش داده می‌شود و به صورت گام به گام کودک با روش سافت کلمه به وسیله این حروف، آشنا می‌گردد. این روشی است که خود ما در گذشته، به این شیوه، خواندن و نوشتن را فرا گرفته‌ایم.

روش دوم که شیوه کل به جزء نام دارد و از روش‌های جدیدتر آموزشی محسوب می‌شود، به طور مستقیم به معرفی و آموزش حروف الفبا نمی‌پردازد. در این شیوه با استفاده از یک سری کلید واژه‌های مربوط به آن زبان، به کودک کمک می‌شود که خود، به کشف و استخراج حروف الفبا و قواعد نوشتاری آن زبان بپردازد. این شیوه از آن جهت بیشتر مورد توجه و استقبال کارشناسان حوزه کودک قرار گرفته است که دانش-آموز را به یک عضو فعال در آموزش تبدیل می‌کند و علاوه بر یادگیری زبان نوشتاری یا همان خواندن و نوشتن، سبب افزایش قدرت تملیل، استدلال و استنتاج کودک و در یک کلام افزایش مهارت‌های فکری در او می‌گردد.

در روش اول، پس از آموزش هر حرف یا نشانه، قواعد ترکیب آن با سایر حروف نیز، بایستی به شیوه مستقیم به کودک آموزش داده شود، در حالیکه در روش دوم، کودک به طور نافودآگاه و با بررسی کلیدواژه‌هایی که آموخته است، بسیاری از این نکات و قواعد را خود به خود، کشف و درک خواهد نمود. روش آموزشی ماکم بر کلاس‌های ما در حال حاضر، از شیوه اول تبصیت می‌کند، هر چند با تغییر کتاب‌های درسی تلاش شده است تا روش آموزش کودکان به شیوه دوم گرایش بیشتری پیدا کند، اما در عمل، آموزش خواندن و نوشتن به دانش‌آموزان پایه اول دبستان، کاملاً از شیوه قدیم و همان آموزش به روش جزء به کل تبصیت می‌کند.

بنابراین با انتخاب این سبک آموزشی، لازم است که کودکان با روش‌های مختلف مرسوم و یا ابداعی آموزگاران، با قاعده ترکیب حروف الفبا با یکدیگر نیز آشنا گردند.

شیوه معرفی حروف الفبا به کودکان:

یکی از روش‌هایی که از گذشته تا امروز، در جهت کمک به دانش‌آموزان، برای شناخت بهتر مروف الفبا و نیز درک بهتر و سریع‌تر قواعد ترکیب آن‌ها با یکدیگر، انتخاب شده است، افزودن القاب و صفات مختلف، بسته به کاربرد، به اشکال مختلف نشانه‌ها و مروف الفبا بوده است.

به عنوان مثال (آ) در دوره‌های مختلف، با نام‌هایی مانند (آ) کلاه‌دار یا (آ) اول شناخته می‌شده است. و یا نشانه (ه) که با نام‌هایی مانند (ه) آفر چسبان یا غیرچسبان و یا (ه) آفر تنها در جایگاه‌های مختلف، شناخته می‌شود.

و یا برای بسیاری از مروف دیگر، از صفات آفر و غیر آفر استفاده شده است. فلسفه پشت این نام‌گذاری، این است که عبارت‌هایی مانند آفر یا غیر آفر و چسبان یا غیرچسبان و ... دانش‌آموز را برای استفاده از شکل مناسب این مروف برای هر کلمه، راهنمایی نمایند. البته تجربه شخصی اغلب آموزگاران، مای از آن است که معمولاً دانش‌آموزان کلاس اولی، توجهی به دلایل این نام‌گذاری‌ها نداشته و چنین صفات و القاب و عناوینی برای مروف الفبا، تأثیری بر یادگیری بهتر و سریع‌تر آن‌ها و یا درک بهترشان از جایگاه قرارگیری و نحوه استفاده از آن نشانه‌ها ندارد.

هر چند این اسامی در شناخت، تشفیص و تفکیک صورت‌های مختلف یک مرف الفبا کمک کننده هستند، اما پندار که انتظار می‌رود، تأثیری بر یادگیری قواعد ترکیب ندارند. یعنی اغلب دانش‌آموزان، معمولاً در هنگام انتخاب و به کار بردن نشانه‌ها و مروف مختلف، توجهی به جایگاه و اینکه هم‌اکنون در اول، وسط یا آخر کلمه هستند و لازم است با توجه به این موضوع و نیز با توجه به نامگذاری ما برای صورت‌های مختلف هر مرف، شکل درست آن نشانه را برای آن جایگاه انتخاب کنند، ندارند.

البته به نظر می‌رسد نیازی هم به اصرار و تأکید بر این مسئله و یا مجبور نمودن دانش‌آموزان به استفاده از این شیوه وجود ندارد.

مرور زمان و مواجهه دانش‌آموز، با کلمات مختلف و تجزیه و تحلیل شفصی خود او و بهره گرفتن از مهارت‌هایی همچون حافظه تصویری، به او کمک می‌کند تا به یک دریافت شفصی عمیق‌تر از این موضوع دست یابد و به شکلی درست، از مروف الفبا در جایگاه‌های مختلف کلمه استفاده کرده و در نهایت، قاعده ترکیب را به خوبی دریابد.

دانش‌آموز فارسی‌زبانی که به این مرحله از یادگیری رسیده باشد، یعنی مروف الفبا و قواعد ترکیب آن‌ها را شناخته باشد، یک مرحله مهم دیگر هم پیش رو دارد.

گام دوم:

آشنایی با استثنائات و نشانه‌های خاص:

در این مرحله دانش‌آموز باید به شناسایی مروف چند شکلی، بعضی نشانه‌های غیرالفبایی و استثنائات بپردازد و تصویر کلماتی که در نوشتنشان از این مروف و نشانه‌ها استفاده شده است را، به خاطر بسپارد.

این مرحله از یادگیری املاي فارسی، وابستگی کاملی به حافظه دیداری یا حافظه تصویری دانش‌آموز دارد.

الف) حروف چند شکلی:

چند گروه از حروف الفبا هستند که در زبان فارسی، به حروف «هم‌آوا» یا حروف «پندشکلی» شهرت دارند. این دسته‌بندی و نامگذاری، شامل حروفی است که در آوا و صدا به یک شکل تلفظ و شنیده می‌شوند، اما در نوشتن، اشکال مختلفی دارند.

الف ع) (ث س ص) (ز ذ ض ظ) (ت ط) (ح ه) و در بعضی لهجه‌ها (ق غ) حروفی هستند که با وجود تفاوت در ظاهر و شکل نوشتاری، به یک صورت، تلفظ می‌شوند.

دانش‌آموز فارسی زبان در وهله نخست، برای یادگیری کلماتی که با هر یک از این حروف نوشته می‌شوند، ناگزیر است از حافظه تصویری خود کمک گرفته و کلمات مربوط به این حروف را به تدریج به حافظه بسپارد.

در سال‌های بعدی و با کمک گرفتن از ریشه‌یابی کلمات و درک واژه‌های هم‌خانواده، می‌تواند املاي درست بعضی از کلمات را بدون مفاظ کردن شکل ظاهری آن کلمه دریابد.

ب) نشانه‌های غیرالفبایی و استثنائات:

برخی از نشانه‌های زبان فارسی از گروه نشانه‌های پندشکلی یا هم‌آوا نیستند، اما یادگیری املاي صحیح آنها نیز از طریق حافظه تصویری ممکن می‌گردد. به مثال زیر دقت کنید:

نشانه‌ای مانند (و) در زبان فارسی برای سه منظور کاربرد دارد.

این حرف با نام واو شناخته می‌شود و تلفظ اصلی آن به شکلی است که در کلمه‌ی (ورزش) بیان می‌گردد، اما در بعضی موارد، برای نشان دادن صدای (او) مانند (موش) و در بعضی موارد برای نوشتن صدای اُ مثل (فورشید) هم به کار می‌رود.

به تازگی در کتاب فارسی اول دبستان، این نشانه در حالتی که برای صدای (اُ) به کار می‌رود، با نام (اُ) استثناء نامگذاری شده است.

دانش‌آموز برای یادگیری املاي کلمات مربوط به این نشانه (اُ استثناء) و تفکیک آنها از کلماتی که برای صدای اُ، صرفاً از ضمه یا همان () بهره می‌گیرند، ناچار است تا این کلمات را به حافظه تصویری خود بسپارد. کلماتی مانند روشن، فورشید، مورد و...

این موضوع برای نشانه (فوا) استثناء در کلماتی مانند فواب، فواهر، فواندن، استفوان و ... نیز مشابه است.

بنابراین بخش مهمی از یادگیری املاي زبان فارسی به حافظه دیداری یا همان حافظه تصویری دانش-آموز ارتباط دارد.

این موضوع، برای زبانی مانند عربی که مشابهت بسیار زیادی با زبان فارسی دارد، موضوعیت چندانی ندارد.

دلیل این مسئله به تلفظ متفاوت این مروف در زبان فارسی و عربی برمی‌گردد.

در زبان عربی، برای هر یک از نشانه‌های چندشکلی، تلفظ‌های کاملاً متفاوت و متمایزی وجود دارد و دانش‌آموز با شنیدن هر یک از آن‌ها به راحتی قادر است تا شکل نوشتاری درست آن صدای فاص را دریابد و بنویسد. (به عنوان مثال در زبان عربی بر خلاف زبان فارسی، مروف « ز ذ ض ظ » هم‌صدا نیستند و به یک شکل تلفظ نمی‌شوند).

بنابراین یکی از مهارت‌های زمینه‌ای بسیار مهم، برای دانش‌آموزان فارسی زبان، داشتن سطح مطلوبی از حافظه تصویری می‌باشد که در گروه مهارت‌های مربوط به ادراک دیداری قرار می‌گیرد.

علاوه بر آن، مهارت‌های زمینه‌ای دیگری نیز وجود دارند، که نقش مهمی در املا و درست‌نویسی کلمات دارند.

مهارت‌های زمینه‌ای پیش‌نیاز برای درست‌نویسی زبان فارسی:

با توجه به ویژگی‌های نوشتاری، قواعد ترکیب و رسم‌الخط زبان فارسی، مهارت‌های مورد نیاز برای املاي زبان فارسی، موارد زیر هستند:

الف) مهارت‌های مرتبط با دیدن:

درست‌نویسی کلمات اصولاً ارتباط تنگاتنگی با بینایی سالم و نیز درک دیداری ما دارد.

چندین مهارت دیداری جزئی وجود دارند که در کنار هم درک دیداری انسان را تشکیل می‌دهند (در بخش بعدی به طور کامل‌تری به توضیح این مهارت پرداخته خواهد شد). درک دیداری به تشخیص، تمایز قائل شدن، درک تفاوت‌ها و به

فاطر سپردن نشانه‌های تصویری زبان نوشتاری، کمک می‌کند و ضعف در آن می‌تواند زمینه‌ساز بروز اشتباهاتی در یادگیری مهارت‌های فواندن و نوشتن گردد.

ب) مهارت‌های مرتبط با شنیدن:

شنیدن، اولین رکن از ارکان چهارگانه زبان آموزی است. آموختن سه رکن بعدی (صحبت کردن، فواندن و نوشتن)، و کسب مهارت در آن‌ها، ارتباط بسیار زیادی به رکن نخست دارند. از آنجایی که نوشتن، تبدیل صورت صوتی کلام به علائم نوشتاری است، لازم است که کودک برای یادگیری شکل صحیح تلفظ کلمات، از شنوایی مطلوب و نیز درک شنیداری مناسبی برخوردار باشد.

از سوی دیگر شنوایی سالم و مهارت ادراک شنیداری از ملزومات نوشتن املا، برای تشخیص درست کلماتی که املا گفته می‌شوند، می‌باشد.

پ) مهارت‌های مربوط به دقت و توجه:

یکی دیگر از مهارت‌های پیش نیاز درست نویسی و اصولاً یادگیری، دقت، توجه و تمرکز کافی است. دانش آموز برای صحیح نویسی، هم در هنگام یادگیری و هم در هنگام ارائه (یعنی نوشتن املا) باید بتواند تمرکز خود را به میزان کافی در طول انجام آن عمل، مفظ نماید و از دقت و توجه کافی نیز برخوردار باشد.

اگر دانش آموز در زمان یادگیری، تمرکز، توجه و دقت کافی نداشته باشد، یادگیری برایش اتفاق نمی‌افتد و اگر هم در زمان املانویسی در این موارد ضعف داشته باشد، نوشته‌ای ارائه خواهد داد با غلط‌های املائی متعدد ناشی از بی‌دقتی.

ت) مهارت‌های حرکتی:

مهارت پیش نیاز دیگر برای املانویسی، یک مهارت جسمی حرکتی است؛ مهارت‌های حرکتی در کودکان به دو گروه مهارت‌های درشت و ظریف تقسیم می‌شوند، که هر دو آن‌ها می‌توانند در زمینه نوشتن نقش داشته باشند.

نقش بسیار پررنگ مهارت حرکتی ظریف در نوشتن، که از آن با نام دست‌ورزی نیز یاد می‌شود، به وضوح قابل مشاهده است.

توانایی کنترل و استفاده از مداد و حرکت دادن صمیغ آن، به منظور ترسیم علائم نوشتاری، نیازمند مهارت و توانایی عضلات ظریف انگشتان دست می‌باشد.

وجود این مهارت سبب می‌شود تا

کودک به راحتی، کار با ابزارها (در اینجا

مداد) را یاد بگیرد و به سادگی از آن‌ها

استفاده کند، اشکال مختلف مروف

الفا، انمناها، فمیدگی‌ها، پرفش‌ها و

نمونه ترسیم آن‌ها را بهتر بیاموزد و

راحت‌تر بنویسد، از نوشتن زود فسته

نشود و دست‌فطی خوانا، زیبا و مرتب

داشته باشد.

Doranetalayi.ir

مهارت‌های حرکتی درشت، شامل حرکات اندام‌ها و عضلات درشت بدن مانند تنه، بازوها، پاها و ... و

همچنین حفظ تعادل بدنی، با وجود اینکه در نگاه اول، ارتباط چندان واضمی با مهارت نوشتن پیدا

نمی‌کنند، اما نتایج پژوهش‌ها مای از آن است که توانایی کودک در این مهارت‌ها نیز ارتباط مستقیمی

با کاهش غلط‌ها و مشکلات املایی در دانش‌آموزان دبستانی داشته‌اند.

ضعف کودک در هر یک از این پیش‌نیازها، سبب بروز گروهی از اشکالات املایی در دانش‌آموزان می‌گردد

که در ادامه، به بررسی انواع اشتباهات املایی رایج در بین دانش‌آموزان دبستانی و راهکارهای رفع آن‌ها

می‌پردازیم.

انواع غلط‌های املائی:

به طور کلی غلط‌های املائی دانش‌آموزان دبستانی را، بسته به دلیل شکل‌گیری، می‌توان در ۵ دسته جای داد.

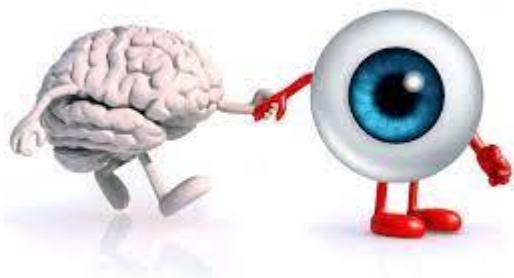
- غلط‌های مربوط به دیدن
- غلط‌های مربوط به شنیدن
- غلط‌های مربوط به دقت و توجه
- غلط‌های مربوط به مهارت‌های حرکتی
- غلط‌های مربوط به آموزش یا یادگیری

الف) غلط‌های مربوط به دیدن:

مشکلات یادگیری مربوط به دیدن، به دو دلیل متفاوت رخ می‌دهند. بعضی از دانش‌آموزان، دچار ضعف بینایی تشفیص داده نشده هستند. ضعف بودن بینایی در این گروه از کودکان، یادگیری آن‌ها را تمت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین ریشه بعضی از اشکالات املائی مربوط به دیدن، یادگیری ناقص، ناشی از ضعف بینایی است، که بایستی برای رفع و درمان آن (پاره‌اندیشی نمود. این گروه از دانش‌آموزان پس از شناسایی و رفع مشکل بینایی خود، به راحتی مسیر طبیعی یادگیری و رفع غلط‌های املائی خود را طی فوهند کرد. به همین دلیل، معاینه و بررسی دانش‌آموزان، از نظر وجود مشکلات بینایی، باید مورد توجه قرار گیرد. اما گروه دیگری از دانش‌آموزان هستند که از سلامت کامل چشم و بینایی کاملاً طبیعی برخوردارند و یا ضعف بینایی آن‌ها به وسیله عینک برطرف شده است. بنابراین مشکلی از لحاظ بینایی ندارند، اما همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، در مهارت ادراک دیداری خود دچار ضعف و مشکل هستند.

مهارت ادراک دیداری چیست؟

ادراک یا درک دیداری، یک مهارت ذهنی است و به توانایی تفسیر، پردازش و معنا بخشی به تصاویری که می بینیم، اشاره دارد.

ادراک دیداری از چند مهارت جزئی تر تشکیل شده است: تمیز دیداری، حافظه دیداری، توالی دیداری، روابط فضایی، جهت یابی فضایی، ثبات شکل، اكمال دیداری و تشخیص شکل از زمینه.

ضعف در یک یا چند مورد از این مهارت های جزئی، می تواند سبب بروز اشکالات املائی متعددی در دانش آموزان گردد.

وارونه نویسی، قرینه یا معکوس نویسی، پس و پیش یا جا به جا نوشتن مروف در کلمه (مانند بیشتر به جای بیشتر، زار به جای راز) و نیز، انتقاب اشتباه مروف چندشکلی به دلیل ضعف در حافظه دیداری، از غلط های رایج مربوط به مهارت ادراک دیداری هستند.

راه حل:

راهکار رفع چنین اشتباهاتی، تقویت مهارت های دیداری به ویژه در زمینه هایی است که دانش آموز در آن ها ضعف بیشتری دارد.

تمرین های مناسب:

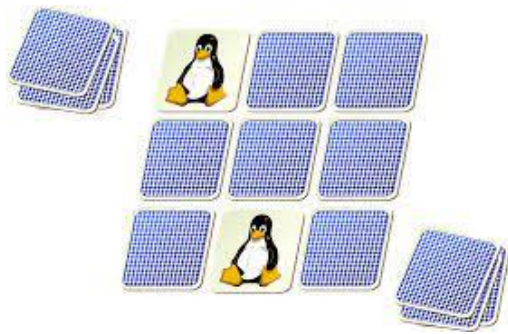
کاربرگ های تمرینی مربوط به مهارت های دیداری، مانند پیدا کردن تفاوت ها، شباهت ها و کامل کردن تصاویر ناقص و نیز بازی ها و فعالیت های تصویری، مانند ببین و بگو و کارت حافظه، حل کردن پازل و ماز و معماهای تصویری و موارد مشابه، کمک شایانی به تقویت مهارت های دیداری و کاهش تدریجی اشتباهات املائی مربوط به آن ها می نماید.

نمونه انجام بازی های ببین و بگو و کارت حافظه در ادامه توضیح داده می شود:

بازی بین و بگو:

تعدادی وسیله را مقابل کودک قرار دهید و از او بخواهید چند ثانیه با دقت به آن‌ها نگاه کند. روی کودک را برگردانید و تغییری مانند اضافه یا کم کردن یک شیء و یا جا به جا کردن دو شیء با یکدیگر را در وسایل ایجاد کنید؛ از کودک بخواهید دوباره به اشیاء نگاه کند و تغییر ایجاد شده را مدس بزند. در شکل دیگر این بازی، از کودک فواسته می‌شود که پس از دیدن اشیاء، تا جایی که می‌تواند آن‌ها را به یاد آورده و نام ببرد. در این بازی می‌توانید به جای اشیاء از کارت‌های تصویری نیز استفاده نمایید.

بازی کارت حافظه:

تعدادی کارت بازی یکسان، با تعداد زوج برش بزنید. یک طرف هر جفت از کارت‌ها، تصاویر یا علائم یکسانی رسم کنید. (کارت‌های آماده این بازی نیز در بازار موجود است). کارت‌ها را مخلوط کنید و به پشت و در چند ردیف منظم، مقابل کودک بپینید.

هر نفر باید در نوبت خود دو تا از کارت‌ها را برگرداند و اگر کارت‌ها مشابه بودند، آن‌ها را برای خود بردارد. کارت‌های نامشابه، سر جای خود، به پشت برگردانده می‌شوند.

کودک باید ضمن بازی، جای کارت‌ها را به خاطر بسپارد و در دفعات بعدی محل کارت مورد نظر خود را به درستی مدس بزند. کسی که بتواند با در خاطر نگه داشتن محل کارت‌ها، تعداد بیشتری از آن‌ها را جفت کرده و بردارد، برنده بازی است.

ب) غلط‌های مربوط به شنیدن:

شنیدن نیز مانند دیدن از عوامل مهم و تأثیرگذار بر نوشتن یک املا صمیم است.

این گروه از اشتباهات املائی نیز، دقیقاً مانند اشکالات املائی ناشی از دیدن، ممکن است به دلیل مشکلات ناشی از ضعف در سیستم شنوایی کودک رخ دهند و یا

به دلیل ضعف کودک در مهارت ادراک شنیداری، بروز کنند. معاینه و بررسی کودکان از نظر سلامت سیستم شنوایی، از موارد مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

ادراک شنیداری چیست؟

ادراک یا درک شنیداری نیز یک مهارت فکری است و به توانایی تفسیر، پردازش و محنا بخشی به اصواتی که می‌شنویم، اشاره دارد و خود از چند مهارت جزئی‌تر تشکیل شده است: آگاهی واجی، تمیز شنیداری، توالی شنیداری، ترکیب شنیداری و حافظه شنیداری، فرده مهارت‌های ادراک شنیداری هستند.

دانش‌آموزانی که با وجود سلامت گوش و برفورداری از شنوایی طبیعی، توانایی تفسیر و پردازش صمیع و کامل آواهای صوتی و به ویژه کلامی را ندارند، در مهارت ادراک شنیداری، دچار مشکل هستند. این مشکلات سبب یادگیری ناقص و یا تشفیص نادرست شده و سبب بروز انواعی از غلط‌های املائی در دانش‌آموز می‌گردند.

گروهی از این کودکان در یادگیری بیان و تلفظ صمیع کلمات، دچار مشکل هستند و به این دلیل کلمات را اشتباه می‌نویسند، که اشتباه می‌شنوند و یا اشتباه بیان می‌کنند. غلط‌هایی مانند نوشتن مروف مشابه از نظر تلفظ، به جای مرف اصلی (مثلاً جاله به جای ژاله، مسبک به جای مسواک) و یا بد شنیدن و جایگزینی کلمات مشابه (مثلاً شیب به جای سیب، بودن به جای بودند) ناشی از ضعف دانش‌آموز در مهارت‌هایی مانند آگاهی واجی، تمیز شنیداری و یا پایین بودن مساسیت شنیداری آن‌هاست.

دانش آموزانی هم که مرتب از املاي خود عقب می‌مانند و دائماً تقاضای تکرار دوباره جملات و کلمات قبلی را دارند و یا کلمات زیادی را در متن املاي خود جا می‌اندازند، دچار ضعف در حافظه شنیداری خود هستند.

راه حل:

راهکار برطرف شدن چنین غلطهایی نیز تقویت مهارت‌های مربوط به ادراک شنیداری از طریق فعالیت‌ها و بازی‌های مرتبط است.

تمرین‌ها و بازی‌های مناسب:

۱_ تشخیص صداهای متوالی

تعدادی صدای آشنا را در اینترنت جستجو کرده و روی گوشی خود دانلود کنید. چند تا از آن‌ها را پشت سر هم پخش کنید و از کودک بخواهید پس از شنیدن صداها، یکی یکی و به ترتیب آن‌ها را نام ببرد. برای کودکان قبل از دبستان یا دانش آموزانی که در این مهارت بسیار ضعیف هستند، می‌توان برای ساده‌تر شدن تمرین، ترتیب را از پاسخ حذف کرد و به کودک اجازه داد به هر ترتیبی که صداها را به یاد می‌آورد، آن‌ها را نام ببرد. بعضی از صداهای پیشنهادی برای این تمرین، موارد زیر هستند: صداهای میوه‌ها، شکرستنی شیشه، بسته شدن در، آژیر آمبولانس، بوق اتومبیل، باریدن باران، شرشر و چک‌چک آب، صدای رعد، عطسه، سرفه، فنده، گریه و...

۲_ اجرای دستورالعمل:

مراحل یک دستورالعمل ساده را پشت سرهم به کودک بگویید و از او بخواهید پس از پایان صحبت شما، آن‌ها را به ترتیبی که شما گفته بودید، اجرا کند. در این تمرین نیز می‌توان رعایت ترتیب را برای ابتدای کار یا کودکان کم سن‌تر و یا دانش آموزان بسیار ضعیف نادیده گرفت. البته در هر دو تمرین فوق، به جای حذف ترتیب بهتر است در شروع کار، تعداد را کمتر انتخاب کرد و به مرور با افزایش توانایی کودک، به تعداد موارد افزود.

مثال‌هایی از انواع دستورالعمل‌ها:

- توپ زرد را در سبد بینداز، عروسک را در جعبه بگذار، کتاب‌ها را روی میز قرار بده.
- روی یک ورق کاغذ اول یک دایره قرمز بکش، بعد یک مربع آبی بکش و در آخر آن‌ها را با مداد زرد به هم وصل کن.
- اول کاسه را توی بشقاب بگذار، بعد قاشق را کنار پنگال بگذار و در آخر لیوان آب را در کاسه خالی کن.
- اول بشین و پاشو برو، بعد یک دور به دور خودت بچرخ، دو بار دست بزن و در آخر با پای چپت چهار قدم لیلی برو.

۳_ تمرین تقویت حافظه شنیداری

الف) یک دسته از کلمات را انتخاب کنید و برای کودک بیان کنید. از او بخواهید آن‌ها را به ترتیبی که شنیده است نام ببرد. (تعداد کلمات و دشواری آن‌ها را با توجه به سن کودک انتخاب کنید و به مرور به آن بیفزایید.)

نوع دیگر این بازی، یادآوری و بیان کلمات از آخر به اول است.

ب) تمرین دیگر در این زمینه، استفاده از جملات کوتاه، به جای یک گروه از کلمات است. سعی کنید در ابتدا جملات ساده‌تری انتخاب کنید و در آن‌ها از کلماتی استفاده کنید که به تصویرسازی بهتر جمله در ذهن کودک کمک می‌کنند. به عنوان مثال از اشیاء آشنا و صفت‌هایی مانند رنگ‌ها در جملات خود کمک بگیرید.

مثال: یک ماشین قرمز با سرعت وارد خیابان شلوغ شد.

پ) کلماتی را به صورت گروه‌های دوتایی انتخاب کنید و برای کودک بیان کنید. کلمه اول را بگویید و کمی مکث کنید تا کودک کلمه دوم رو به یاد آورده و بگوید.

مثال:

کلمات: (گل، باغ) (لیوان، استکان) (پرتقال، انگور)

سؤال: گل ...؟ لیوان ...؟ پرتقال ...؟

ت) به وسیله دست زدن، ضربه زدن به چند وسیلهی مختلف یا کوبیدن انگشت یا ته مداد بر روی میز، ریتم خاصی را ایجاد کنید و از کودک بخواهید پس از شما، همان ریتم را تکرار کند. این تمرین می‌تواند با پشمان بسته یا باز انجام شود.

۴_ تمرین‌های افزایش حساسیت و دقت شنیداری کودک

الف) در حالی که یک برگه کاغذ یا کتابی را مقابل دهانتان گرفته‌اید، کلماتی را به زبان بیاورید تا کودک آن‌ها را بدون دیدن حرکات لب شما و فقط با شنیدن مدس بزند.

ب) گاهی با صدای آهسته و متی نچواگونه با کودک صحبت کنید و یا برایش قصه‌ی کوتاهی تعریف کنید.

یک وسیله صدادار کوچک مانند یک اسباب‌بازی، ساعتی که تیک تاک واضحی دارد و یا گوشی موبایلتان را در حالی که آهنگ ملایمی پخش می‌کند، در قسمتی از اتاق یا فانه پنهان کنید و از کودک بخواهید با توجه به جهت صدا، آن را پیدا کند.

نکته:

اجازه ندهید که کودک تلویزیون را با صدای خیلی بلند، ببیند؛ همچنین تلاش کنید که فودتان نیز با صدای معمولی و آرامی با کودک صحبت کنید تا حساسیت شنیداری کودک کاهش پیدا نکند. اگر فرزندان به شنیدن صداهای بلند عادت کرده است، به مرور از بلندی صدای صحبت کردن با او و یا بلندی صدای تلویزیون بکاهید تا کم‌کم حساسیت شنیداری او افزایش یابد.

۵_ تمرین‌های مرتبط با آگاهی واجی:

کلمات را به صورت شمرده ادا کنید و از کودک بخواهید صدای آفر و اول کلماتی را که بیان می‌کنید، بگوید.

توجه داشته باشید که تمرین تشفیص صدای آفر، تمرینی ساده‌تر بوده و در شروع، بر تمرین تشفیص صدای اول، مقدم است.

یکی دیگر از شکل‌های این تمرین، تشفیص کلمات هم‌آغاز یا هم‌پایان و یا دارای مروف مشفص یکسان است.

چند کلمه را بیان کنید و از کودک بخواهید کلمات هم‌آغاز یا هم‌پایان را در بین آن‌ها تشفیص داده و بیان کنند.

مثال:

- به این کلمات گوش کن و دو کلمه‌ای که صدای اولشان مثل هم است، بگو: قندان، کاسه، قابلمه
- به این کلمات گوش کن و کلماتی را که صدای آفرشان مثل هم است، بگو: قارچ، هویج، نارنج
- به این کلمات گوش کن و کلماتی را که در آن‌ها صدای «ز» می‌شنوی بگو: روز، زنبور، ماهی، ترازو

نکته:

توجه داشته باشید که دشواری این تمرین‌ها با افزایش تعداد کلمات و یا انتخاب مروفی که از نظر تلفظ به هم نزدیک هستند، افزایش می‌یابد. برای کسب نتیجه مطلوب از چنین فعالیت‌هایی رعایت روند ساده به سخت و توجه به توانایی و سطح اولیه کودک، الزامی است.

پ) غلط‌های املائی مربوط به دقت و توجه:

از شایع‌ترین و پرتکرارترین اشتباهات املائی دانش‌آموزان، غلط‌های مربوط به کمبود دقت و توجه هستند.

پایین بودن دقت و توجه، هم در زمان یادگیری و هم در زمان ارائه و املانویسی، مشکل‌ساز خواهند بود.

پ_۱) بی‌دقتی و عدم تمرکز در حین آموزش

اگر دانش‌آموزی در هنگام آموزش، از تمرکز، توجه و دقت کافی برخوردار نباشد، به طور کلی در یادگیری و شناخت مروف الفبا، درک قواعد ترکیب و نحوه سافت کلمات دچار مشکل می‌شود.

برای مفظ تمرکز دانش‌آموزان و افزایش دقت و توجه کودکان در مین تدریس، رعایت موارد زیر توصیه می‌گردد:

- آموزش خود را جذاب، کوتاه و ساده‌سازی نمایید.

- از ایجاد فضایی فشک و سنگین در کلاس درس و تدریس فسته کننده و طولانی یا ارائه وظایف و تکالیف زیاد و تکراری به دانش آموزان بپرهیزید.
- تمرک‌های دیداری و شنیداری را در مین آموزش به مداخل برسانید.
- توجه فود را بین تک تک دانش آموزان تقسیم نموده و هیچ دانش آموز به ظاهر ساکتی را به مال فود (ها) نکنید.
- کودکان را درگیر امر آموزش نماییم و با سؤالات مناسب و انتخاب روش‌های تدریس فعالانه و دانش آموزم‌مور، از انفعال دانش آموزان و از دست رفتن توجه و تمرکز آن‌ها جلوگیری نماییم.
- هدف مهم و اصلی از آموزش فود را مشخص نماییم و آن را به ساده ترین و کوتاه ترین شکل ممکن ارائه نماییم.

پ_۲) بی دقتی و عدم تمرکز در حین نوشتن املا

اما گروه دیگری از غلط‌های املائی ناشی از نقص توجه و دقت، در هنگام نوشتن املا رخ می‌دهند. تقریباً همه دانش آموزان، برای یک بار هم که شده، چنین اشتباهاتی در املا فود داشته‌اند. اشتباهاتی که فقط به بی دقتی در زمان نوشتن و مواس‌پرتی مربوطند نه عدم تمرکز در زمان یادگیری (یادگیری ناقص ناشی از بی دقتی).

غلط‌هایی مانند جا انداختن مروف یا کلمات، کم یا زیاد نوشتن نقطه، دندان، سرکش، تشدید و یا اشتباه نوشتن کلماتی که قبلاً آن‌ها را درست می‌نوشته و ... از جمله اشتباهات رایج ناشی از بی دقتی هستند.

تمرین‌هایی برای افزایش دقت کودکان:

از آنجایی که دقت می‌تواند هم به شنیدن مربوط باشد و هم به دیدن، تلفیقی از تمرین‌های دیداری و شنیداری گفته شده، برای افزایش دقت کودکان توصیه می‌شوند.

تمرین‌هایی مانند پیدا کردن تفاوت‌ها و شباهت‌ها، ماز و پازل، کارت حافظه و پیدا کردن وسیله صدادار، علاوه بر کارکرد دیداری یا شنیداری فود، بر روی افزایش دقت و توجه کودکان نیز، اثر بسیار زیادی دارند.

علاوه بر این‌ها، بازی‌هایی مانند پرتاب توپ در سبد، پرتاب ملقه در میله و دارت یا هر نوع بازی هدف‌گیری و نشانه‌زنی هم، سبب افزایش دقت و توجه در کودکان می‌شوند.

مرتب کردن وسایل، کلمات یا اعداد، بر یک مبنای منطقی، و همچنین گویایی به افزایش دقت کودکان کمک می‌کنند.

بازی‌های فکری، از هر نوعی که باشند، سبب افزایش دقت کودکان می‌شوند. ورزش و بازی‌های حرکتی، به ویژه بازی‌های حرکتی ریتمیک، در افزایش دقت و تمرکز کودکان مؤثرند. سر و کار داشتن و بازی مستمر با اسباب‌بازی‌های پیدنی و جورکردنی مانند انواع لگو و پازل، شطرنج، سودوکو، مکعب روبیک و بازی‌های گروهی هم، بر افزایش دقت، توجه و تمرکز کودکان بسیار تأثیرگذار هستند.

تمرین دادن کودک برای اینکه چند دقیقه در سکوت و به آرامی بنشیند و نگاه فود را به یک وسیله یا نقطه فاص، مانند شعله یک شمع، متمرکز نگه دارد، نیز تمرین مناسبی در این زمینه است. تمرین‌های یوگای کودکان نیز برای افزایش تمرکز بچه‌ها توصیه شده‌اند. زمان‌های استراحت کوتاه و یا خوردن مقداری خوراکی یا نوشیدن آب، در بین انجام تکالیف مدرسه و یا هر موضوعی که نیاز به تمرکز دارد، دقت و توجه کودک را در سطح مطلوبی مفظ می‌کند.

تمرین‌های املائی مناسب برای افزایش دقت کودکان:

- یک متن املائی کوتاه یا چند جمله از کتاب فارسی، بدون قراردادن نقطه و سرکش آماده نمایید و از دانش‌آموز بخواهید تا آن را کامل نماید.
- کلماتی را به صورت بی‌صدا بیان کنید تا کودک با توجه به حرکات لب و دهان شما آن کلمه را مدس بزند و بگوید. می‌توانید لیست کلمات را مقابل کودک قرار دهید ولی آن‌ها را به صورت نامرتب انتخاب نمایید. (بهتر است کلمات را از درس‌های کتاب فارسی انتخاب کنید).
- چند جمله بنویسید و در هر جمله یک کلمه اضافی بگنجانید؛ از دانش‌آموز بخواهید کلمه اضافه را پیدا کند.
- جملات کوتاهی را بیان کنید و از کودک بخواهید کلمات هر کدام را از آخر به اول بیان کند.
- بازی ببین و بگو را با کارت‌های کلمات انجام دهید؛ تعدادی از کلمات را روی کارت‌هایی بنویسید و از کودک بخواهید آن‌ها را با دقت بخواند، یک کلمه را مدف یا اضافه کنید تا کودک آن را تشخیص دهد. (کلمات را با ماژیک و ترمیم با رنگ‌های متفاوت و نسبتاً به صورت درشت، بر روی کاغذ یا کارت سفید بنویسید).

- کلماتی را به آرامی با انگشت بر روی زمین یا میز بنویسید و از کودک بخواهید کلمه مورد نظر را تشخیص دهد.
- یک کلمه بگویید و از دانش آموز بخواهید با همه یا بعضی از حروف آن کلمه، یک کلمه جدید بگوید.
- جمله‌ای را در اختیار دانش آموز قرار دهید تا آن را بخواند، سپس سؤالاتی را از آن جمله از او بپرسید: مثلاً کدام کلمه نقطه نداشت؟ کدام کلمه نشانه ش داشت؟ و... (این تمرین را به صورت شفاهی نیز انجام دهید).

نکته:

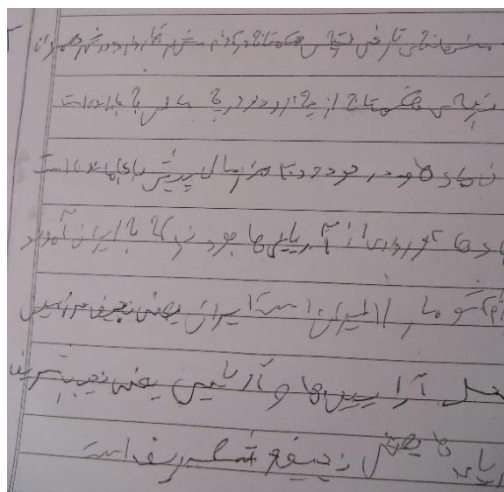
هرگز در تمرین‌های املا، متن شامل غلط‌های املائی به منظور تصحیح را در اختیار دانش آموز دبستانی قرار ندهید.

ت) غلط‌های ناشی از ضعف در مهارت‌های حرکتی:

گروهی از غلط‌های املائی به دلیل ضعف کودک در مهارت‌های حرکتی بروز می‌کنند. مهارت‌های حرکتی در کودکان در دو گروه مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف دسته‌بندی می‌شوند.

ت_۱) مهارت‌های حرکتی ظریف

به توانایی و مهارت عضلات ظریف انگشتان دست، مهارت حرکتی ظریف گفته می‌شود. ضعف در این مهارت، منجر به استفاده نامناسب و یا در دست گرفتن اشتباه و یا عدم توانایی کنترل

صمیم مداد، کج و معوج نوشتن حروف و کلمات، که رنگ نویسی یا پررنگ‌نویسی نامتعارف، عدم رعایت فاصله مناسب بین حروف و اجزای کلمه، نافوانا نوشتن کلمات، کندنویسی و موارد مشابه شده و به طور کلی سبب بروز مشکلی به نام « نارسانویسی » می‌گردد.

وجود تمرین‌های مناسب در این زمینه در برنامه آموزشی کودکان، از همان سنین فردسالی، سبب پیش‌گیری از بروز چنین مشکلاتی می‌شود.

توجه داشته باشید که تمرین‌هایی که در ادامه آمده است، هم جهت پیشگیری و هم درمان مشکلات مربوط به ضعف در دست‌ورزی توصیه می‌شوند.

تمرین‌ها و بازی‌های مناسب:

بازی‌ها و تمرین‌های زیر را در برنامه آموزشی فرزند یا دانش‌آموز خود بگنجانید:

- بازی، ورزش دادن یا شکل‌سازی با گل رس یا انواع خمیر (خمیرهای بازی موجود در بازار و یا خمیرهای دست‌ساز فانگی)
- رنگ‌آمیزی با مدادرنگی
- حفظی کردن کاغذ یا روزنامه با مداد، مدارنگی یا فودکار
- مچاله کردن کاغذ
- بستن و باز کردن دکمه و زیپ لباس
- گره زدن روسری، طناب و نخ کاموا
- بستن و باز کردن بند کفش
- قیچی کردن کاغذ و پارچه
- به نخ کشیدن مهره‌ها
- بستن و باز کردن گیره‌های لباس و سنجاق قفلی
- جداکردن میوه‌بات مخلوط شده و ریختن هر نوع در یک شیشه دهانه باریک
- تمرین دوفت‌های ساده با نخ و سوزن
- استفاده از ابزارهای مختلف فانه و آشپزخانه مانند چکش، اره، رنده و... با رعایت نکات ایمنی

ت_۲) مهارت‌های حرکتی درشت

این گروه از مهارت‌های حرکتی، شامل حرکت دادن اندام‌های درشت بدن مانند پاها، بازوها، تنه، گردن و... و نیز حفظ تعادل و ایستایی بدن می‌شود.

شکل صمیمی نشستن، فاصله مناسب بازوها از بدن در هنگام نوشتن و حفظ جهت و فاصله مناسب سر و گردن که به مهارت‌های حرکتی درشت ارتباط دارند، می‌توانند بر نحوه نوشتن دانش‌آموز و پیشگیری از بروز گروهی از مشکلات مرتبط با نارسانویسی تأثیرگذار باشند.

انجام انواع بازی‌های حرکتی و تعادلی مانند شوت کردن، پرتاب کردن و دریافت توپ،

فزیدن، پرش، دویدن، جهش زدن و... و نیز انواع بازی‌های حرکتی کودکان می‌توانند سبب کسب مهارت در این زمینه و نیز آمادگی جسمانی بالاتر در کودکان گردند و بر یادگیری و عملکرد تمصیلی و یادگیری آن‌ها نیز تأثیرگذار باشند.

ث) غلط‌های ناشی از آموزش و یادگیری:

این گروه از غلطها به دلیل یادگیری اشتباه، ناقص و یا کج‌فهمی رخ می‌دهند.

عامل این اتفاق ممکن است معلم یا دانش‌آموز باشد.

گروهی از رایج‌ترین اشتباهات املائی که زمینه آموزشی دارند، اشتباهات مربوط به نشانه (ا ه)، (ای)، (اُ استئنا) و (فوا استئنا) هستند.

به نظر می‌رسد، بیشتر این نوع از غلط‌های املائی به شرایط زبان فارسی، استثنائات و نکات نوشتاری آن و نیز نحوه ارائه و تدریس مطلب، مربوط می‌شوند.

اشکالات املایی ناشی از آموزش، اتفاقاً از رایج‌ترین غلط‌های املایی در بین دانش‌آموزان دبستانی هستند و برطرف کردن آن‌ها، هم نیازمند زمان بیشتر و هم تخصص در زمینه آموزش به کودکان دبستانی است.

برای برطرف نمودن چنین مشکلاتی لازم است تا فردی که در زمینه آموزش زبان فارسی به کودکان تبحر کافی دارد با بررسی دانش‌آموز به دلیل بروز آن مشکل و نمونه تفکر او پی‌ببرد و سپس با ارائه تمرین‌ها و فعالیت‌های مناسب به رفع آن‌ها بپردازد.

البته به نظر می‌رسد این نوع از غلط‌ها کم‌کم با افزایش سن و تسلط بیشتر دانش‌آموزان و افزایش درک آن‌ها از توضیحات بزرگسالان درباره چرایی و دلایل منطقی شکل‌های مختلف نوشتن کلمات و یا با به خاطر سپردن استثنائات، کاهش می‌یابند، اما لازم است در زمان بروز مشکل، اقدامات لازم در جهت کاهش یا رفع آن انجام گردد.

نمونه تدریس اولیه و انتخاب روش صحیح آموزش، نپرداختن به جزئیات غیرضروری و ساده‌سازی تدریس از سوی معلم و توجه به نمونه تفکر و تفاوت‌های دانش‌آموزان، تاثیر به‌سزایی در پیشگیری از بروز این مشکلات دارند.

تقویت مهارت خواندن دانش‌آموز و اختصاص زمان مناسبی در طول روز به تمرین خواندن، تأثیر فراوانی بر رفع این مشکلات دارد.

تمرین‌های املایی ذکر شده در بخش دقت و توجه و موارد مشابه آن‌ها می‌توانند در رفع این اشکالات کمک‌کننده باشند.

برای دانش‌آموزانی که اصولاً در سافت کلمه دچار مشکل هستند، املاگویی ساده به هیچ وجه کارساز نبوده و باید به روش‌های گوناگون، کودک را به درک صمیمی از نمونه سافت و قواعد ترکیب کلمات رساند. استفاده از کارت‌های مروف الفبا برای سافت کلمات، تمرین مطابقت دادن صورت گفتاری و نوشتاری کلمات با یکدیگر در مین خواندن شمرده کلمات و صرف زمان کافی برای اجرای چنین فعالیت‌هایی می‌تواند به رفع این مشکل کمک نماید.

سخن پایانی:

درست نوشتن، مهارت ارزشمندی است که باید با انتخاب روش درست آموزش و توجه به پیش‌نیازهای لازم در کودکان پرورش یابد.

عدم توجه به دلیل بروز مشکلات املائی و استفاده از راهکارهای سنتی در این زمینه، نه تنها سبب رفع آن اشکالات نمی‌گردد، بلکه با ایجاد احساس فستگی و دلزدگی و همچنین رساندن کودک به احساس ناتوانی، سبب از بین رفتن انگیزه یادگیری و نیز کاهش اعتماد به نفس در او می‌گردد.

کاهش انگیزه و اعتماد به نفس، خود از عوامل ناتوانی بیشتر و همچنین یادگیری سطح پایین‌تر و توجه و علاقه کمتر است و این ملقه در دانش‌آموزی که دچار مشکل در یادگیری نوشتن و به ویژه تظاهر آن، در درس املا شده است، ادامه خواهد یافت.

با بررسی نکات ذکر شده، در املائی فرزند یا دانش‌آموز خود، ریشه اصلی مشکل او را کشف کرده و با انجام مستمر و منظم تمرین‌ها و فعالیت‌های ارائه شده در هر زمینه، در راه رفع مشکل او، گام‌های مؤثر و مفیدی بردارید.

مهم‌ترین موارد، در زمینه کسب نتیجه دلخواه به صورت عمیق و ماندگار، داشتن موصله، صبوری و استمرار کافی است.

مطمئن باشید که انجام این فعالیت‌ها به صورت کوتاه مدت و یا مقطعی، هرگز فرزند شما به سطح مطلوبی از درست‌نویسی نخواهد رساند. بنابراین توصیه می‌شود که اگر به دنبال کسب نتیجه مشهود و ماندگار هستید، با برنامه‌ریزی مناسب و با توجه به توان فرزند خود، روزانه حداقل ۳۰ دقیقه زمان، به انجام تمرین‌ها، بازی‌ها و فعالیت‌های مناسب با فرزندتان اختصاص دهید.

مراحل رفع مشکلات املائی دانش‌آموزان

* ریشه‌یابی مشکل

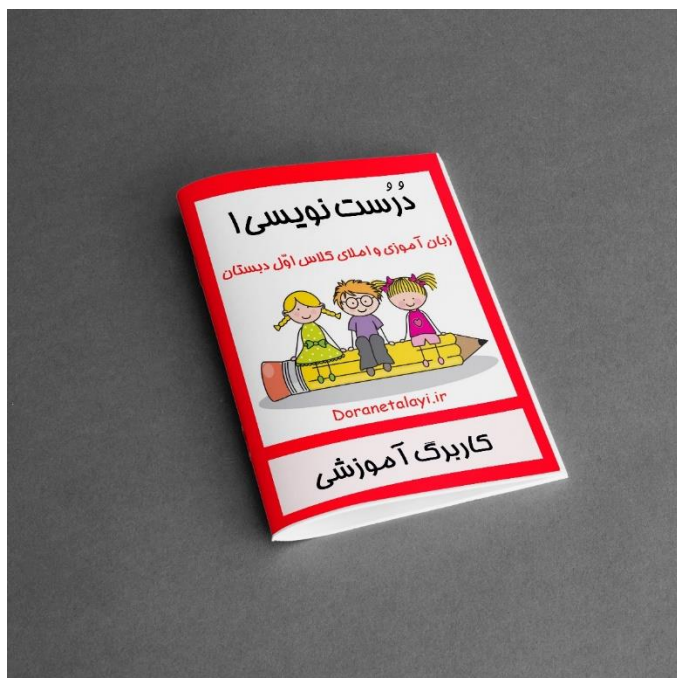
* انتخاب فعالیت‌های مناسب

* صرف زمان کافی و استمرار بر انجام فعالیت‌ها

نکته مهم دیگر آن‌که، توجه داشته باشید که انجام فعالیت‌های ارائه شده در این مطلب، هرچند در نگاه اول، غالباً بازی به نظر می‌رسند، اما از انجام بسیاری از تمرین‌ها و تکالیف سنتی و بی‌هدف مدرسه یا املاگویی مکرر به دانش‌آموز، بدون توجه به ریشه بروز مشکل، مؤثرتر و مفیدترند. بنابراین با تغییر نگرش خود به این موضوع، آموزش را از طریق بازی‌های مفید، برای فرزند یا دانش‌آموزتان، جذاب‌تر، لذت‌بخش‌تر و عمیق‌تر نمایید.

ملیحه پورنامداری

بهمن ماه ۱۴۰۰

* برای کسب اطلاعات بیشتر یا تهیه محصول

زبان‌آموزی و املاي کلاس اول دبستان، [اینجا](#)

یا روی تصویر مقابل کلیک کنید.

برای استفاده از سایر مطالب آموزشی برای کودکان دبستانی و پیش از دبستان، به سایت «دوران طلایی» به آدرس زیر مراجعه کنید. (آدرس را لمس یا روی آن کلیک کنید.)

Doranetalayi.ir